

U budućnosti, Albanija mora delovati snažnije kako bi se pozabavila finansijskim rizicima vezanim za hidroenergiju. Vlada i partneri u energetsom sektoru imaju na raspolaganju alate za ublažavanje rizika, koji se mogu koristiti samostalno ili u kombinaciji.

Održivost energetskeg sektora u Albaniji ima veliki uticaj na fiskalni rast i konsolidaciju. Ovaj sektor nastavlja da izlaže Vladu značajnim finansijskim rizicima. Budežtske dotacije sektoru energetike iznose 0,4% BDP-a u 2016. godini i 0,6% u 2017. godini.

Šta uzrokuje ove finansijske rizike? Gotovo sva proizvodnja električne energije u zemlji dolazi iz hidroelektrana. Shodno tome, proizvodnja u velikoj meri zavisi od količine padavina koja varira tokom godišnjih doba i godina. Kada proizvodnja nije dovoljna za pokrivanje potrošnje tokom perioda sa niskim padavinama i kada je nivo akumulacija nizak, albanski energetski sektor mora da uvozi električnu energiju po višoj ceni za pokrivanje domaće potrošnje, a ona se zatim prodaje krajnjim kupcima po fiksnoj ceni. Kada se mala količina padavina podudara sa visokim cenama na inostranim tržištima, to uzrokuje velike finansijske gubitke za državne kompanije u sektoru. Zatim, Vlada je primorana da interveniše.

Ključne lekcije

Na osnovu međunarodnog iskustva u upravljanju rizicima u hidroenergetici i strategije rizika koju je razvio Urugvaj uz podršku Svetske banke, mogu se izvući tri ključne pouke: Prvo, Albanija treba da poveća sigurnost domaće proizvodnje dopunjavanjem hidro energije diversifikovanom energetsom osnovom i boljim upravljanjem vodenim resursima. Albanija bi trebala promovisati diversifikaciju izvora energije, dopunjavajući hidro energiju izvorima koji su u stanju da izdrže potrošnju tokom perioda sa niskim padavinama. Ostali čisti izvori energije, vetar i sunce, mogli bi biti komplementarni.

Ovaj pristup može biti dopunjen ulaganjem u brane, kako bi se energetske kompanijama omogućila optimalna kontrola skladištenja vode u periodima sa visokim ili niskim protocima. Na taj način zemlja može izbeći potrebu za uvozom električne energije, ograničavajući izloženost nestabilnim međunarodnim cenama električne energije.

Drugo, albanski sektor energetike treba da razvije sopstvene finansijske instrumente. Pozajmice iz budežta u vanrednim situacijama, tokom godina sa niskim padavinama, i uvoz po visokim cenama, mogu ugroziti javne finansije. Transferi iz budžeta krše princip koje su mnoge Vlade proglasile, da elektroprivrede treba da posluju na komercijalnim principima. Umesto toga, sektor treba da ima poseban račun, sa jasno definisanim pravilima doprinosa i plaćanja, što bi omogućilo zadržavanje dela profita tokom perioda sa viškom proizvodnje, koji bi se mogao koristiti za pokrivanje finansijskih manjkova nastalih zbog nepovoljne hidrološke situacije i visokih međunarodnih cena. Finansijsku garanciju predstavlja i plaćanje premije za osiguranje energetske kompanije tokom godina sa niskim padavinama i

visokim međunarodnim cenama električne energije. Kreditna linija može osigurati potrebna sredstva kada se sektor suoči sa finansijskim teškoćama.

Treće, liberalizacija cena električne energije ili privremeno povećanje cena tokom sušnih perioda može doprineti uklanjanja rizika. Što više kupaca ima tarife koje određuje tržište, cene električne energije će u većoj meri odražavati uslove na tržištu. U periodima sa niskom proizvodnjom, cene će se povećavati stvarajući dodatna sredstva za energetske kompanije i podstičući potrošače da prilagode modele potrošnje raspoloživoj proizvodnji. Reuglisane tarife mogu se povećati u vidu privremene naknade tokom perioda sa niskim padavinama. Rast domaćeg snabdevanja, uključujući diversifikaciju energetske osnove, zahteva vreme i značajne investicije. Isto tako, energetske kompanije možda nisu voljne da plaćaju avansne troškove za skupe finansijske instrumente sve dok regulisane tarife ne odražavaju troškove i dok imaju prećutno obećanje da će Vlada intervenisati. Krediti mogu biti skupi ako sektor nema dovoljno prihoda da ih brzo otplati. Ovo ukazuje da je potrebna odmerena, postepena i kombinovana primena ovih kategorija instrumenata za ublažavanje rizika.

Autori: Luciano Canale, Gazmend Daci, Hilda Shijaku i Christoph Ungerer - Svetska banka

Izvor: monitor.al